

Döbör András

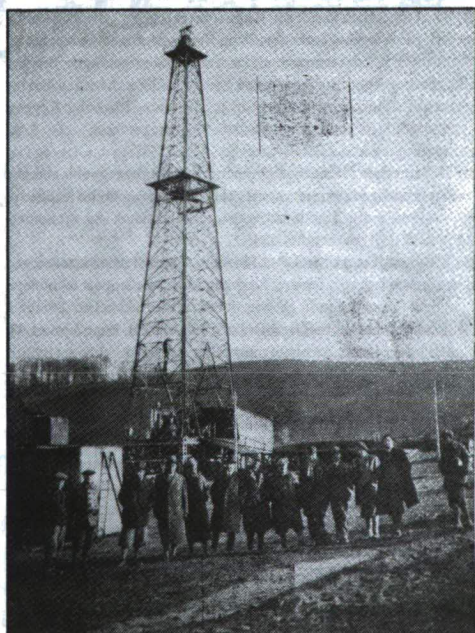
A MAORT-per**I. A magyar szénhidrogénbányászat vázlatos története a MAORT-perig**

A XIX. század közepén beinduló első szénhidrogénkutatások ipari mérettűvé válását akadályozta a bányajog rendezetlensége, a szakértelem hiánya, és persze nem utolsósorban a vállalkozók tőkeszegénysége. 1905-ig mindössze 55 500 tonna Magyarország kőolajtermelése. 1906-ban *Böckh János*, a Földtani Intézet igazgatójának javaslatára a kormány vette kézbe a kutatás megszervezését. Hosszas szakértői tárgyalások és egyeztetések után az országgyűlés elfogadta az 1911. évi VI. törvénycikket, mely kimondta a kőolaj- és földgázkutatás valamint a termelés állami monopóliumát, de lehetővé tette e jog átadását hazai vagy külföldi vállalkozóknak. A Pénzügyminisztérium fel is állított egy kincstári kutatóvállalatot, melynek eredményességét az erdélyi földgázmező, majd 1914-ben az egbéli olajmező sikeres feltárása mutatja.

A szépen fejlődő magyar olajipart is katasztrofálisan érintette a trianoni békeszerződés. Az új határokon kívül kerültek az eddig feltárt gazdag lelőhelyek, s az ország pénzügyi stabilizálása előtt nem akadt hazai vállalkozó, aki folytatta volna a kutatást. Ezért a kormány az 1911. VI. tc. alapján 1920-ban az *Anglo-Persian Oil Company*-nak adott lehetőséget kőolaj- és földgázkutatásokra, és 1921-ben megalapították a *Hungarian Oil Syndicate Ltd.* nevű vállalatot, mely több évi eredménytelen dunántúli kutatás után 1927-ben megszűnt, s az angol tőke visszavonult Magyarországról.

1933-ban *Lóczy Lajos* földrajztudós kutatásaira alapozva a kincstári kutatások színterét az Alföld északi részére helyezték át, és 1933–1938 között mintegy 50 fúrás mélyítették. E munkát 1837-ben koronázta igazán siker a bíztató *Bükkszéki* jelű fúrással. A fúrás kezdetben napi 5-6, majd napi 10 tonna olajat termelt ki, s termelési maximumát 1938-ban érte el évi 5559 tonnával.

1932-ben jelentkezett a Pénzügyminisztériumnál az angol-amerikai tőke kezében levő *European Gas and Electric Company* (EUROGASCO), kutatási és bányászati jogot kérve. 1933. július 8-án írták alá ezen állami monopóliumot az egész Dunántúl területére vonatkozóan átruházó *Egyezmény és Szerződést*. Az EUROGASCO 1933 szeptemberében kezdte meg a geológiai kutatásokat a kor legmagasabb technikai színvonalán álló eszközeivel, és 1934. november 21-én elkezdték a kutatófúrási munkálatokat is. Az EUROGASCO korszerűbb kutatási módszerei és technikái, és persze nagyobb befektetett tőkéje hamarosan szép eredményeket hozott, például a *mihályi* szénsavmező feltárása. Bíztató olajnyomokat, jó minőségű földgázt találtak Zala megyében, *Budafapuszta* határában telepített B-1 jelű fúrás révén. A *Papp Simon* által kijelölt helyen mélyített 2.

Budafapuszta, 1937

számú kút először 1937. november 21-én termelt olajat. A B-2 jelű kút termelési eredményeire alapozva alakult meg 1938. július 15-én a magyarországi EUROGASCO cég jogutódaként a *Magyar Amerikai Olajipari Részvénytársaság* (MAORT) 14 357 000 pengős részvénytőkével, s a részvények 90 %-át a *Standard Oil Co. of New Jersey* tartotta kezében. A MAORT gyorsan és ésszerűen terjeszkedve a piacon 1939-ben az ország kőolajszükségletének 80 %-át, 1940-ben 100 %-át fedezte. Magyarország a MAORT révén már nem szorult többé kőolajimportra, sőt kőolajtermelő országgá lépett elő! A MAORT tevékenysége persze ezután sem merült ki a feltárt mezők kiaknázásában, tovább folytatták az utánpótlást biztosító kutatást, melynek eredménye 1940-ben a *lovászi*, 1941-ben a *lendvaiújfalui* mező feltárása és termelésbe állítása. 1941-ben az olaj finomítókba szállításának gyorsabbá és hosszú távon olcsóbbá tétele érdekében megépítették a *Bázakerettyét* Budapesttel összekötő kőolajvezetékét, mely akkoriban a leghosszabb volt Európában. Gyorsan kiépítették a MAORT magyarországi szervezetét: központja Budapesten volt, Nagykanizsán területi központot hoztak létre, és központi laboratóriumot építettek a vegyészeti munkák elvégzésére. Ezenkívül Bázakerettyén műhelyt létesítettek a gépi berendezések javítása és alkatrészutánpótlás biztosítása céljából, s felállították a Tervezési és Építési Osztályt, melynek feladata a gyors ütemű üzem-, lakás-, út-, és hídépítés szervezése volt.

Horthy Miklós látogatása
Budafapusztán 1938-ban

A bükkzségi kincstári olajmező termelése 1939 után gyorsan apadt, s az államnak nem volt több pénze a további kutatásokra, ezért az Alföld, a Duna-Dráva sark és a Muraköz területére egy német vállalat kapott kutatási és bányászati jogot. A cég rövidesen megalapította magyarországi leányvállalatát, a *Magyar-Német Ásványolajművek Kft.-t* (MANÁT). A MANÁT a háború végéig 22 kutatófúrást mélyített, ezeknek azonban inkább tudományos értéke volt nagy, mivel bizonyították, hogy az Alföld alatt is találhatók szénhidrogén-felhalmozódások.

A második világháború kitörése, a mennyiségi igények növekedése fellendítő hatást gyakorolt a magyar szénhidrogénbányászatra, és e folyamatot az újabb (pozitív) területi változások is erősítették (pl. észak-erdélyi földgázmezők magyar kézre kerülése). A kincstár az 1911:VI. tc. alapján újabb koncessziókat adott. 1942. szeptember 10-én hatmillió pengős alaptőkével megalakult a *Magyar-Olasz Ásványolajipari Rt.* (MOLÁRT), melyben a magyar kincstár 55 %-kal, az olasz *Azienda Generali Italiana Petroli* (AGIP) 45 %-kal részesedett. A MOLÁRT kutatási és bányászati joga az ország északkeleti részére terjedt ki, a Munkács, Nagybánya, Ungvár, Huszt és Körösmező között elterülő 20 620 km²-es területre. A háborús események azonban megakasztották a reményteljes *Izsaacsai* környéki kutatásokat. A déli területek egyedüli kedvezményezettje az 1943-ban egyesülő német-olasz tőkéjű *Olasz-Német Muravidéki Ásványolajipari Rt.* (ONÁRT) lett. Az AGIP és a MANÁT tőkeegyesítő vállalkozása 1943-ban feltárta a *petesházi* előfordulást.

Észak-Erdélyben a MAORT bér munkában végezte a kutatófúrásokat (1940-1944 között 31 fúrás mélyült), és a kitermelést a kormány az 1943. augusztus 18-án alakult Erdélyi Földgáz Rt.-re bízta. A háború folyamán a MAORT egyre növelte a stratégiai fontosságúvá vált, jó piaci lehetőségekkel bíró kőolaj kitermelését (1941-ben 421 660, 1942-ben 665 200, 1943-ban 837 710, 1944-ben 809 969 tonna), s terméke egy minden mennyiséget felemészthető piacra lett. Jól ment az üzlet te-

hát, pedig 1941. december 20-án a MAORT üzemait az USA-nak küldött hadüzenet után kincstári használatba vették, és az amerikai vezetőknek el kellett hagyniuk az országot, így a cég zavartalan működéséről természetesen nem beszélhetünk.

A magyar kőolajipar súlyos károkat szenvedett a világháború utolsó szakaszában. A helyreállítás a harcok után azonnal megkezdődött. A kitermelés a Dunántúlon változatlan szervezeti keretek között zajlott, a MAORT-hoz visszatértek az amerikai vezetők. Az Alföldön tevékenykedő MANÁT, mint német tulajdon, a Magyarországgal kötött fegyverszüneti szerződés, és a potsdami egyezmény értelmében a Szovjetunió tulajdonába került. Az 1946. április 8-án a Szovjetunió és Magyarország által megkötött *gazdasági együttműködési egyezmény* (1945) értelmében létrejött a *Magyar-Szovjet Nyersolaj Rt.* (MASZOVOL), amely a MANÁT és a magyar állam egykori kutatási területén folytatta a kutatást és a termelést. A MASZOVOL 50-50 %-os magyar-szovjet tőkerészesedésű vegyesvállalat volt, első sikere a *Biharnagybajom-1.* számú fúrás volt, mely 1947. február 8-án tárta fel az első alföldi kőolajmezőt. E területen 1953-ig 42 mélyfúrást végeztek, és ezek közül 17 lett termelő kút. A MASZOVOL rövid fennállásának ideje alatt (1949-ben szűnt meg) még egy földgázmezőt is feltárt Kaba közelében. A MAORT mezőin a „felszabadulás” után egyből megindult a helyreállítás és a termelés. 1945. április 10-én indult meg a termelés a *Lovási-38.* és 100. sz. kutakból, majd április 11-én a budafapusztai mezőt, 14-én a *hahót-pusztaszentlászlói* mezőt is termelésbe állították. Júliusban elérték az előző évi azonos időszak termelésének 80 %-át, és novemberben a termelő üzemek kincstári használatba vételének törlesztését is végrehajtották. Ezzel a MAORT működésének jogi feltételei megteremtődtek, de az infláció, az alacsonyan megszabott olajár, egyes állami tisztségviselők ellenérzése zavarta a békés munkát. A szovjet hadsereg ellátása, a jóvátétel és az ország teherbíró képességét túlbecsülő magyar-szovjet gazdasági és kereskedelmi egyezményekből következő kőolajszállítási kötelezettségek egyre inkább megoldhatatlan feladat elé állították a céget. Emellett a zalai olajmezők természetes hozamapadása, s a MAORT gazdasági nehézségei is hozzájárultak a kőolajtermelés csökkenéséhez. E csökkenő tendencia, s a MAORT vezetőinek ragaszkodása a tudományosan megalapozott termelési elvekhez, a vállalat és az állami szervek között súlyos viszályokat szült.

II. A per

1948-ra döntő szakaszához érkezett a magántőke és a vállalati önállóság ellen indított kommunista hadjárat. Kemény diónak ígérkezett a MAORT, ugyanis államosításához bizonyítani kellett a vezetők szabotálását vagy a szerződésszegést. A per furcsasága az, hogy a cég 15 éves fennállása alatt nem ekkor hangzottak el először szabotázs-vádak: először 1944-ben a nyilaskeresztes párt részéről hangzott el e vád. Mint mondták, „*az ország e szabotázs miatt nem tudja teljesíteni a szövetségesivel szemben vállalt kötelezettségeit*”. Nem véletlenül mondja a közmondás, hogy a történelem ismétli önmagát...

Az 1945–1962 közötti perek nem csupán a politikai élet résztvevőit tizedelték meg, hanem lefejezték a magyar gazdasági és műszaki értelmiséget is. A politikai perek csak a jéghegy csúcsát képezik, azok java része a Párton belüli csaták hadszíntere volt. Sokkal nagyobb jelentőségűek a gazdasági koncepciók perek. 1948-tól Magyarországon egy irracionális gazdasági rendszer működött, mely nem tudta teljesíteni a rá kirótt feladatot, a politikai rendszer pedig elemi emberi jogokat sem vett figyelembe. A nagy gazdasági koncepciók pereknek, ugyanúgy, mint a sztálini Szovjetunióban, politikai céljuk volt, az ítélezést politikai elképzelésekhez igazították. Már a vizsgálati szakaszban eldöntötték, hogy ki, milyen cselekményt és miért követett el. Az ítélet alapját képező tényeket pedig

vagy elferdítették, vagy azok nem is léteztek. A MAORT, a *Standard*, a *Nitrokémia* és más koncepció pereknek nem az volt tehát a feladata, hogy embereket ítéljenek el bűneikért, hanem hogy kommunista dogmákat, politikai tételeket igazoljanak („mindig résen kell lenni, nem szabad megbízni senkiben”, „fokozni kell az éberséget, az ellenség befurakodott sorainkba” vagy „a nyugati imperializmus aknamunkát végez hazánkban” stb.). A politikai mondanivaló mellett e pereknek „praktikus” céljai is voltak: a tökéletes tervgazdaság megvalósításának alapfeltétele a külföldi tulajdon kisajátítása. Nem véletlenül találtak szinte minden részben nyugati kézben lévő cégnél szabotázsra, összeesküvésre utaló jeleket, s nem véletlenül lepleztek le ilyen ügyeket szinte minden fontosabb minisztériumban. Ezzel ugyanis könnyűszerrel eltávolíthatták a régi szakembergárdát. Magyarországon 1948-tól a jogállamiság elemi kritériumai is hiányoztak. Olyan törvények születtek, melyekbe eleve beleépítették a politikai koncepciót, s ha probléma merült fel a politikai rendszerben vagy a gazdaságban, akkor automatikusan bizonyítani lehetett, hogy „személyek, szervezett csoportok akadályozzák a cél elérését”. Az soha sem merülhetett fel senkiben, hogy esetleg az előírás teljesíthetetlen, a terv, vagy netán az egész rendszer úgy rossz, ahogyan van!

Az 1945-től a perig tartó korszakon végighúzódik a MAORT és a kormány árvitája. A MAORT szerette volna olaját világpiaci áron értékesíteni, ezt diktálta volna a szabadverseny és a nemzet érdeke is! Ugyanis a jóvátételi szállításokban így az olaj magasabb áron erőteljesebben esett volna latba. A kormánynak azonban fontosabb volt, hogy a centralizálási tervek mielőbbi végrehajtásának érdekében a kiszemelt vállalatok ne legyenek rentábilisak, kénytelenek legyenek gazdasági ellehetetlenüléseiket bejelenteni. A központilag megállapított olajár 1947-ben már nem fedezte a MAORT kitermelési költségeit sem, s az állami olajfinomítók sokszor nem fizettek időben, vagy még ezt az alacsonyabb árat sem fizették ki! A gazdasági vezetés célja tehát az volt, hogy a MAORT betagozódjon a centralizálódó gazdasági rendszerbe, s lévén szó magántulajdonról, ez csak államosítással érhető el. Ez azonban a várható amerikai tiltakozás miatt nem volt egy egyszerű adminisztratív lépéssel keresztülvihető. Az államosításhoz bűnügyet kellett kreálni, szabotázst vagy szerződésszegést „bebizonyítani”, becsületesen dolgozó és élő embereket megalázni, bemocskolni! S bár a MAORT mindvégig teljesítette írásban vállalt kötelezettségeit, ez nem zavarta *Gombosi Zoltán*ot, az ásványgazdálkodás miniszteri biztosát abban, hogy 1947. szeptember 4-én feljelentést tegyen az ÁVH-nál a MAORT vezetését szabotázzsal vádolva. Ezzel egy időben *Rákosi Mátyás* is e váddal illette a főleg szociáldemokratákból álló, s a céggel szemben támasztott irreális követelések miatt tiltakozó üzemi bizottságot. A MAORT-hoz ezután egyre gyakrabban érkeztek ellenőrök, akik azonban még 1948 elején is kénytelenek voltak azt jelenteni, hogy nem találtak szabotázsra utaló jeleket, sőt néhány valószínűleg „ideológiailag nem elég képzett elvtárs” még szót is emelt a kitermelés ütemének csökkentése érdekében, nemzetgazdasági érdekekre hivatkozva. A drámai fordulat 1948 májusában következett be, mikor az MKP vezetőinek bizalmát élvező Székely Pál személyében széles jogkörrel felruházott állami ellenőrt neveztek ki a MAORT-hoz, akinek ténykedése azt mutatta, hogy a dráma új felvonása hamarosan kezdődik...

1948. augusztus 12-én *Papp Simon*, a MAORT vezérigazgatója pár napos balatonföldvári üdüléséből tért haza Budapestre, mikor Siófokon egy, az út közepén álló rendőr megállította, s megkérte, hogy vigye be Székesfehérvárra. Ezt készséggel meg is tette. Mikor hazaért, a szobalány azzal a hírral várta, hogy előző este a lakásán keresték az ÁVO emberei. Erre Papp Simon felkereste ügyvédét, majd a MAORT-székházba ment, s beszélt *Paul Ruedemannel*, a MAORT elnökével, s megkérte, hogy feleségével együtt vigye őt az amerikai nagykövetségre, mert az az érzése, hogy őt ma este letartóztatják. Ezt Ruedemann nem akarta megtenni, azt mondta Papp Simonnak, hogy túl

sötétén látja a helyzetet. Visszamenve a lakására felesége azzal fogadta, hogy *Faller Gusztáv* barátja, miniszteri tanácsos kereste telefonon az Iparügyi Minisztériumból. Mikor visszahívta, ő persze nem tudott a dologról: ez is csak egy ávós trükk volt, akár a siófoki rendőr. Fél óra múlva pedig megjelent lakásán *Princz Gyula* ÁVH-örnag és Torda Ferenc főhadnagy civilben, s közölték, hogy házkutatást kell tartaniuk. A házkutatásról jegyzőkönyvet írtak alá, majd egy koffernyi iratot lefoglaltak, s megkérték Papp Simont, hogy kövesse őket, de azt nem mondták meg, hogy hova. Az utcán fogtak egy autót, s azzal vitték az Andrássy út 60-ba, s még aznap éjjel *dr. Váradi György* ÁVH-százados megkezdte kihallgatását. A kihallgatás után Váradi közölte vele, hogy Ausztriában és Romániában már felgöngyölték az angol, amerikai és holland olajérdekeltségeket, s ők nem fogják hagyni, hogy „a MAORT szabotáljon, s akadályozza a Magyar Köztársaság gyors gazdasági talpraállását”. Majd kifejtette, hogy milyen jó fogást csináltak vele, hiszen ő egyetemi tanár, elismert geológus és vezérigazgató, milyen nagyszerű szabotázs-pert lehet rá alapozni. Ezután cellájába vezették, s Torda Ferenc felszólította, hogy írjon véleményt egyes munkatársairól. Mikor Papp Simon ezt becsületesen megtette, mindenkiről az igazat írva, a főhadnagy dühében a galuskává összegyúrt papírt megetette vele! „Ezután elvittek a fogdába. Ott elsedték a szemüvegemet. Majd levittek a pincébe...belöktek egy zárkába, amelyben deszka-priccs volt deszkapárnákkal. Szalmaszák és takaró nélkül. Reggel kizavartak a folyosóra, ahol vas vályuk voltak, amelyekben mosakodni lehetett. Sem sza ppan, sem törölköző nem volt. Tíz óra felé egy alumínium csajkában zsiradék nélküli, sáfránnyal és paprikával színezett langyos vizet adtak reggelire egy darab borzalmas, rossz kenyérrel. Ezután visszaadták az éjjel elvett szemüvegemet, s felkísértek abba a szobába, ahol az éj első felében voltam. Itt tartottak 1948. november 24-ig...” (PAPP 196. p.)

Szeptemberben letartóztatták Paul Ruedemannt és helyettesét, *Georg Bannantine*-t, valamint *Ábel Bódogot*, a MAORTGÁZ Rt. igazgatóját, *Binder Béla* bányamérnököt, a termelés vezetőjét, *dr. Barnabás Kálmánt*, a MAORT főgeológusát, *dr. Kertai Györgyöt*, a MAORT geológusát és feleségét, *dr. Pözel Istvánt*, a MAORT ügyvédjét, *Derék Lajosnát*, Ruedemann titkárnőjét, *Faller Gusztáv* miniszteri tanácsost, a MASZOVOL Rt. elnökét, *Angyal Ferencet*, a MASZOVOL fűrómérnökét. „Mire Ruedemannékat behozták az Andrássy út 60-ba, már elkészültek az én vallomásom jegyzőkönyvei, amely vallomásokat nem én tettem, hanem *dr. Váradi György* ávós százados és *Kecskés Ferenc* ávós örnagy komponáltak... Amikor őket behozták az Andrássy út 60-ba, már tisztában voltam azzal, hogy engemet teljesen tönkre fognak tenni...” (PAPP 198. p.)

A letartóztatások után szeptember 24-én állami kezelésbe vették a MAORT-ot, vezérigazgatóvá Székely Pált nevezték ki. A vádat és az erőszakkal kicsikart vallomásokat „A Magyar Belügyminisztérium közlése a MAORT szabotázsüggyről” című kiadványban jelentették meg (ezt nevezték *Szürke könyvnek*), s nagyrészt a Székely által összegyűjtött és félremagyarázott adatokból, illetve a korábbi ellenőri jelentések kiragadott részleteiből állt. A vád először háborús bűnősként (!) kívánta Papp Simont bíróság elé állítani, de ezt később elvetették, s maradt a „népi demokrácia megdöntésére irányuló szabotázs” vádja. A két amerikai állampolgár ezt gyorsan beismerte, és kitoloncolták őket az országból. A per nagy nyilvánosság előtt zajlott, fejleményeit az összes napilap címlapon közölte, a főtárgyalást egyenes adásban közvetítette a rádió, és a nagy per „tapasztalatait” az egész országban külön „szemináriumokon” dolgozták fel.

Kiemelt figyelmet szenteltek Papp Simon személyének, hiszen őt ismertsége, tudományos tevékenysége és társadalmi rangja szinte „predesztinálta” a fővádolt szerepének eljátszására. Bűnét igyekeztek a sajtón keresztül az emberek agyába sulykolni: „Az amerikai politikai érdekek kiszolgálójaként utasítást adott a termelés csökkentésére, és szándékosan olyan helyre tűzött ki fűrészi pontokat,

ahol nem található kőolaj!” Papp Simon a rajta esett testi és lelki sérelmek hatása alatt öngyilkosságot kísérelt meg a börtönben, de az örök ébersége miatt az általa az órazsebében becsimpészett ciánkálit nem tudta teljesen lenyelni, s így az orvos még meg tudta menteni életét. A tárgyaláson „tanúkat” és „szakértőket” sorakoztattak fel a vád igazolására. A főtárgyalás „szakértője” Forgács László volt, akinek nevét hiába keresnénk a Műszaki Egyetem hallgatói között. Eredetileg Feuersteinnek hívták, Nagyváradon dolgozott egy kocsi-énőcs-gyárban, majd Hajdúszoboszlón poloskairattal foglalkozkodott. 1948-ban már az Ipartügyi Minisztériumban az olajbányászat és a finomítás volt a foglalkozási köre. Szakmai végzettsége ugyan nem volt, de párttagsági igazolványa igen... Papp Simon szakértői dr. Vadász Elemér és dr. Vendl Aladár műegyetemi tanárok voltak, persze őket meg sem hallgatták, pedig szakvéleményük elutasította a vádakat. Önként jelentkezett tanúnak Székely Pál újonstölt MAORT vezérigazgató, aki beszédében „bebizonyította”, hogy a termelés csökkenése csakis szabotázs eredménye lehet, mert a kőolajtermelés rövid idő alatt 100 %-kal növelhető jelentősebb beruházás nélkül. Sajnos nagyszabású terveit nem sikerült a későbbiekben megvalósítania, de akkor már senki sem foglalkozott e témával...

Papp Simon a vádiratot november 24-én kapta meg, mikor átszállították erős őrizettel a Markó utcába. Mint kiderült az ÁVH attól tartott, hogy az amerikaiak megpróbálják elrabolni szállítás közben a Nyugati pályaudvarnál.

„A főtárgyalás november 26-án kezdődött, és december 9-én fejeződött be. A főtárgyalás előtti napon ... felkerestek ávós tisztek az Andrássy út 60-ból, és örökösen arra figyelmeztettek, hogy meg ne kíséreljem megtagadni az ávó által írt jegyzőkönyvben foglaltakat, mert annak nagyon szomorú vége lenne ... Ekkor határoztam el, hogy az ávó szájaíze szerint fogok vallani. Azért jutottam erre az elhatározásra, mert az amerikaiak mindent elismertek a nyilvánosság előtt ... nem gondoltak arra, hogy elismerő vallomásaikkal engem romlásba döntenek ... Hiába kísérelték meg legalább eleinte az igazmondást, ha ki akartak abból a pokolból jutni, fel kellett hogy engem áldozzanak. A hazugságokat még tódítottam is, csak azért, hogy többé ne kínozzanak. Ezért mindazok, akik az én gondolkodásomat ismerték, megrökönyödéssel hallgatták a tárgyalóteremben és a rádióban, hogy én miként beszélek. De nem volt más utam, ha nem akartam magam tesztileg összetöretni. Úgy gondoltam, hogy a lelki tönkremenetelt jobban elviselem, különösen ez esetben, ... amikor a terror hatása alatt senki nem mer ügyvédemen kívül védeni.” (PAPP, 209–210. p.)

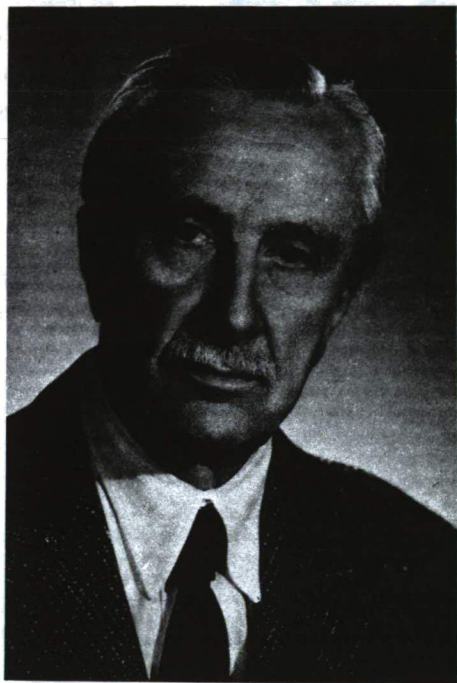
Az Olty Vilmos elnöketével működő különutasítás a demokratikus államrend és a köztársaság védelméről szóló 1946: VII. tc. és az 1947: XXXIV. tc. alapján hozott ítéletet: „Ipari szabotázs formájában megnyilvánuló, a demokratikus államrend megdöntésére irányuló bűncselekményért” Papp Simont halálra, Ábel Bódogot 15 évi fegyházra, Binder Bélát 4 évi börtönbüntetésre ítélték. Barnabás Kálmánt felmentették a vád alól. A védők semmisségi kérelmére a másodfokon eljáró Népbíróságok Országos Tanácsa 1949. február 20-án kissé enyhítette az ítéleteket: Papp Simon halálbüntetését életfogytiglani fegyházra, Ábel Bódog büntetését 10 évi fegyházra változtatta, Binder Béla esetében pedig eltekintett a vagyonelkobzásra és joghátrányokra vonatkozó kitételektől.

Így ért véget a magyar történelem egyik legnagyobb és legsötétebb gazdasági koncepciók pere, s kiagyalói szemszögéből fényes sikert aratott. A per hangsúlyozta, hogy a „tökéletes jövő” felé rohanó Magyarország e szabotázs miatt nem tudta teljesíteni jóvátételi és exportkötelezettségeit, és az „amerikai imperializmus magyarországi ügyműkei segítségével a népi demokratikus rendet igyekszik megdönteni”. A perben „bizonyított” szabotázs alkalmas volt arra, hogy megdöbbenést keltsen az emberek körében, s bizonyítsa a külső és belső ellenség meglétét, s ezzel igazolja az államosítás és a diktatúra szükségességét. A per fő céljait ezzel elérte. Azzal már senki sem törődött, hogy a szakem-

berek számára már 1949-re bebizonyosodott, hogy a MAORT gazdaságpolitikája helyes volt és tudományosan megalapozott. A perben meghurcoltak rehabilitálása azonban szóba sem jöhetett. Binder Béla 1951-ben szabadult, Ábel Bódog 1953-ban a fegyház falai között lelte halálát, Papp Simont pedig 1955. június 3-án feltételeesen szabadlábra helyezték, büntetése hátralevő részét kegyelemből elengedték...

1950-ben a MAORT, illetve a dunántúli kőolajipar szervezetét decentralizálták több kisebb vállalatra, majd 1952 októberében mindet hozzácsatolták az 1949. december 31-én létrejött *Magyar-Szovjet Olaj Rt.*-hez, mely így már a magyar kőolajtermelés teljes vertikumát fogta össze. Igaz, e cég rövid életűnek bizonyult, s 1954. december 31-ével megszűnt, de rövid decentralizálás után a magyar kőolajipar ismét egységes szervezetbe tömörült: 1957. január elsején létrehozták a *Kőolajipart Trösztöt*, melyhez 1960-ban csatlakozott a gázipar is. Neve ettől kezdve *Országos Kőolaj- és Gázipari Tröszt* lett.

Dr. Papp Simonnak, a magyar kőolajipar megalapítójának „utóélete” is bővelkedik fordulatokban. Temetése 1970. augusztus 7-én politikai és szakmai demonstrációnak számított. Mivel a sajtó még a nyolcvanas években is torz formában értékelte a MAORT-per eseményeit, 1984-ben óriási vihart kavart *Galgóczi Erzsébet* „Vidravas” című regénye, mely a tényszerű visszatekintés jegyében született, megváltoztatott nevekkel. Az ellentábor persze a sajtón keresztül próbálta cáfolni a nyilvánosságra került tényeket. Papp Simont a Magyar Tudományos Akadémia, amelynek tagja volt, 1989-ben rehabilitálta. Az 1990: XXV. tc. az 1945 utáni perekben hozott ítéleteket semmisnek nyilvánította. 1990-ben érdemei elismeréséül Papp Simon posztumusz *Széchenyi-díj*at kapott. Temetési gyászbeszédében így búcsúztatták: „...míg kőolajról beszélnek Magyarországon, Papp Simon professzor nevét nem lehet kitörölni az emlékezetből”.

Papp Simon, a meghurcolt szakember – szabadulása után

Felhasznált irodalom

- ☐ Magyar Életrajzi Lexikon I–III. kötet, Bp., 1967–1981.
- ☐ Magyar Életrajzi Lexikon (1978–1991), Bp., 1994.
- ☐ Magyarország története 1918–1990. Egyetemi tankönyv. Szerk.: Pölöskei Ferenc [et all.], Bp., 1995.
- ☐ Officina Egyetemes Lexikon. Főszerk.: Markó László, Bp., 1994.
- ☐ *Papp Simon* : Életem. Zalaegerszeg, 1996.
- ☐ *Srágfi Lajos* : Az olajcsapda. In: HVG XI. évf. 15. (516.) szám, 1989. IV. 15. 73–74. p.
- ☐ Válaszol egy történész. „Az ítéleteket egységesen semmisnek kell tekinteni.” In: HVG XI. évf. 12. (513.) szám, 1989. III. 25. 62. p.